

POSTANOWIENIE

Dnia 17 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania A. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie

o przeniesienie odpowiedzialności za zobowiązania z tytułu zaległych składek,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 17
października 2024 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Lublinie

z dnia 7 lutego 2023 r., sygn. akt III AUa 589/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża odwołującego się kosztami postępowania**
kasacyjnego organu rentowego.

Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z 7 lutego 2023 r. oddalił apelację A. S. od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z 22 kwietnia 2022 r., którym oddalono jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie z 27 listopada 2018 r. stwierdzającej, że ubezpieczony jako członek zarządu H. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej ponosi odpowiedzialność za zobowiązania tej spółki z tytułu zaległych składek w łącznej wysokości 291 188,67 zł.

Odwołujący się wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie, zaskarżając orzeczenie w całości. Skargę kasacyjną oparł na podstawach: 1) naruszenia prawa procesowego, a mianowicie art. 379 pkt 4 k.p.c. w związku z art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, przez wydanie skarżonego wyroku w warunkach nieważności postępowania wynikającej ze sprzecznego z prawem składu orzekającego oraz 2) naruszenia prawa materialnego, to jest: a) art. 116 § 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 2383), przez przyjęcie, że brak jest okoliczności pozwalających na skorzystanie z możliwości wyłączenia odpowiedzialność członka zarządu wynikająca z braku winy oraz b) art. 118 k.c. w związku z art. 125 k.c., polegającego na nierozpoznaniu w całości zarzutów przedawnienia.

Mając powyższe na uwadze, odwołujący się wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na dwie okoliczności: (-) nieważność postępowania zachodzącą ze względu na to, że wyrok Sądu Okręgowego wydany został w składzie sprzecznym z przepisami prawa, to jest przez osobę powołaną na urząd sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3); (-) oczywistą zasadność skargi z uwagi na sprzeczność wyroku z intuicyjnym poczuciem sprawiedliwości oraz zignorowaniem kwestii przedawnienia odsetek od należności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie od skarżącego na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą jurydyczne argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W niniejszej sprawie podniesiony zarzut nieważności postępowania przed Sądem Okręgowym nie mógł być uwzględniony przez Sąd Najwyższy, bowiem dotyczył on właśnie postępowania pierwszoinstancyjnego, a jednocześnie nie został podniesiony w apelacji, wobec czego nie można postawić Sądowi Apelacyjnemu zarzutu jego pominięcia. Warto zaznaczyć, że w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c., normującym przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej z powodu nieważności postępowania, chodzi o nieważność postępowania przed sądem drugiej instancji, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Kontrola kasacyjna obejmuje bowiem stosowanie prawa przez sąd drugiej instancji i z tej przyczyny Sąd Najwyższy, rozpoznając skargę kasacyjną, nie może w ramach bezpośredniej kontroli kasacyjnej badać kwestii ważności postępowania także przed sądem pierwszej instancji. Sąd Najwyższy może uwzględnić nieważność postępowania przed sądem pierwszej instancji jedynie pośrednio, to jest w ramach rozpoznawania zarzutu naruszenia art. 386 § 2 k.p.c., jednakże pod warunkiem, że naruszenie to miało wpływ na rozstrzygnięcie oraz że przepis ten zostanie

powołany w ramach procesowej podstawy zaskarżenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2023 r., III USK 193/22, LEX nr 3576202).

Na marginesie wypada przypomnieć, że jak stwierdzono w uchwale składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA I-4110-1/20 (OSNC 2020 nr 4, poz. 34), nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw oraz że nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Sąd Najwyższy w cytowanej uchwale wyraźnie odróżnił więc sytuację osób powołanych do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego od tych, które zostały powołane do pełnienia urzędu sędziego sądu powszechnego albo wojskowego. W odniesieniu do sędziów sądów powszechnych i wojskowych wyjaśnił zaś, że ze względu na praktyczną możliwość wdrożenia kontroli dochowania standardu bezstronności i niezawisłości, większe zróżnicowanie skali wadliwości procedur konkursowych oraz statusu biorących w nich udział osób, a także odmienne konstytucyjne funkcje sądów powszechnych i wojskowych w porównaniu z Sądem Najwyższym, konieczne jest określenie innego mechanizmu ustalania przesłanek stosowania art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. oraz art. 379 pkt 4 k.p.c. W szczególności mechanizm ten powinien polegać na ocenie zarówno stopnia

wadliwości poszczególnych postępowań konkursowych, jak też okoliczności odnoszących się do samych sędziów biorących w nich udział oraz charakteru spraw, w których orzekają lub orzekały sądy z ich udziałem. Nie jest zatem wykluczone, że mimo powstania zasadniczych wątpliwości co do tego, czy dochowany zostaje standard niezawisłości i bezstronności danego sędziego uczestniczącego w składzie sądu ze względu na objęcie przez niego urzędu w postępowaniu konkursowym przeprowadzonym w sposób ustalony ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa, to w konkretnych okolicznościach wątpliwości te nie zostaną potwierdzone, co będzie równoznaczne z koniecznością przyjęcia, iż skład sądu z jego udziałem spełnia minimalne wymagania dla zachowania niezawisłości i bezstronności. (...) Należy między innymi przeprowadzić rozróżnienie między sytuacjami, w których oceniane powołanie nastąpiło po raz pierwszy na urząd sędziego, oraz w których wiązało się z objęciem kolejnego urzędu przez sędziego w sądzie wyższego rzędu. Osoby, które wcześniej zostały powołane na urząd sędziego w niebudzących wątpliwości procedurach, przystępując do konkursu na urząd sędziego w sądzie wyższego rzędu, posiadały już status sędziów w rozumieniu konstytucyjnym. Przeszły już zatem wcześniej określony, prawidłowy proces weryfikacji. Tego domniemania brak w przypadku osób powołanych na urząd sędziego w sądzie powszechnym lub wojskowym po raz pierwszy, zwłaszcza gdy chodzi o pierwsze powołanie do sądu wyższego szczebla w sytuacji, gdy udział w postępowaniu konkursowym nie jest konsekwencją uczestnictwa w długotrwałym procesie szkolenia do zawodu sędziego, w szczególności ukończenia aplikacji sądowej lub sędziowskiej i zdania z wynikiem pozytywnym egzaminu sędziowskiego.

Sąd Najwyższy zwrócił również uwagę, że w przypadku opartych na zasadzie kontradyktoryjności postępowań w sprawach cywilnych, samo stanowisko stron ma znaczenie dla sformułowania oceny, czy prowadzący je sąd spełnia standard niezawisłości i bezstronności. Każda z nich może bowiem zgłosić - z wykorzystaniem art. 49 k.p.c. - wniosek o wyłączenie sędziego, który uzyskał powołanie do pełnienia urzędu w okolicznościach rzutujących następnie na postrzeganie go jako sędziego niezależnego i bezstronnego. Brak tego rodzaju wniosków w czasie, gdy toczy się postępowanie, oznacza zwykle, że jego przebieg

nie wywołuje wątpliwości stron co do tego, czy sąd rozpoznający ich sprawę jest niezależny, a sędzia niezawisły i bezstronny. Postawa stron prezentowana w toku postępowania, wskazująca na brak zastrzeżeń co do zachowania niezawisłości i bezstronności sędziego, nie może pozostać bez wpływu na następczą ocenę, czy doszło do naruszenia standardu bezstronności i niezawisłości sądu prowadzącego postępowanie ze skutkiem w postaci uznania, że sąd ten był obsadzony sprzecznie z prawem.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na oczywistej zasadność wniesionej skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), wymaga od skarżącego zawarcia w uzasadnieniu wniosku wywodu prawnego wskazującego, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawienia argumentów na poparcie tego twierdzenia. Zobowiązuje zatem skarżącego do przedstawienia wywodu prawnego uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że skarżący nie wykazał istnienia powołanej przesłanki przedsądu. Stawiany zarzut oczywistej zasadności opiera się na subiektywnej ocenie odwołującego się co do możliwości powołania się na okoliczności egzoneracyjne w oderwaniu od stanu faktycznego sprawy.

Wypada zauważyć, że egzoneracja z art. 116 § 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa w związku z art. 31 i art. 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 497) obciąża zasadniczo członka zarządu spółki a nie organ rentowy i sąd ubezpieczeń społecznych, zatem to członek zarządu spółki powinien wykazać stan niewypłacalności wymagający ogłoszenia upadłości i brak swojej winy w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości.

W rozpoznawanej sprawie Sąd Apelacyjny w pełni podzielił i przyjął za własne poczynione przez Sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne oraz rozważania prawne zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Uznał więc, że A. S. nie podjął żadnych konkretnych działań, które zmierzałyby do uregulowania należności bieżących czy zaległości powstałych uprzednio oraz poprawy kondycji finansowej spółki, a konsekwencją takiego działania jest obciążenie go odpowiedzialnością za powstałe zaległości. Wnioskodawca nie może uwolnić się od odpowiedzialności, skoro miał pełną świadomość stale rosnącego zadłużenia zarówno wobec organu rentowego, jak i z tytułu należności wobec pozostałych wierzycieli. Odwołujący się ponosi więc winę umyślną za powstanie należności składkowych w spornym okresie i z tego tytułu odpowiada za zaległe składki w zakresie ustalonym zaskarżoną decyzją.

Subiektywne przekonanie członka zarządu spółki kapitałowej, że mimo niepłacenia długów spółce uda się jeszcze poprawić jej kondycję, a więc przekonanie, że niespłacanie długów jest spowodowane przejściowymi trudnościami, nie ma znaczenia dla oceny przesłanki egzoneracyjnej członka zarządu od odpowiedzialności, jeżeli nie jest poparte obiektywnymi faktami uzasadniającymi ocenę, że spółka rzeczywiście miała szanse, w możliwym do przewidzenia, krótkim czasie uzyskać środki na spłatę długów, co uzasadniałoby wstrzymanie się z wnioskiem o upadłość. Nie stanowi przesłanki egzoneracyjnej z art. 116 § 1 pkt 1 Ordynacji podatkowej przygotowanie programu naprawczego, który nie został zrealizowany, w szczególności gdy spółka nie dysponuje żadnymi środkami, które w rzeczywistości przyczyniłyby się do naprawy jej finansów (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2015 r., II UK 6/15, OSNP 2017 nr 5, poz. 62).

Skarga kasacyjna nie jest także oczywiście uzasadniona w zakresie zarzutu przedawnienia. Skarżący nie dostrzega, że w przypadku należności publicznoprawnych, jakimi są składki na ubezpieczenia społeczne, nie znajdują zastosowania przepisy Kodeksu cywilnego o przedawnieniu roszczeń pieniężnych. O przedawnieniu należności składkowych rozstrzyga art. 24 ust. 4 i n. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł zgodnie z art. 398²¹ w związku z art. 102 k.p.c.

[SOP]

[a!]